

DROBCI IZ GERONTOLOŠKE LITERATURE

Pripravila: mag. Simona Hvalič Touzery

ZDA: Poročilo o družinski oskrbi v ZDA

Nacionalno združenje za družinsko oskrbo in organizacija AARP sta objavili poročila »Družinska oskrba v ZDA«, v katerem ocenjujejo, da okoli 44 milijonov ljudi zagotavlja brezplačno oskrbo odraslih, v glavnem starih oseb. Raziskava je pokazala, da 39% oskrbovalcev predstavljajo moški, kar je precej višje od deleža (25%), ki so ga pokazale starejše raziskave. Finančno ovrednotenje družinske oskrbe kaže, da ta predstavlja za družbo 250 milijard ameriških dolarjev letno. Celotno raziskavo najdete na: <http://www.caregiving.org/04finalreport.pdf>

Vir: ILC Policy report, Longevity News And Trends in the U.S. and abroad (maj 2004)

Evropa: Študija o vplivu politik EU na družinske oskrbovalce

V okviru evropskega projekta o oskrbovanju starih ljudi v družini (Eurofamcare) je bila izdelana študija o vplivu politik EU na družinske oskrbovalce starih ljudi. Evropska unija sicer nima politike, neposredno namenjene družinskim oskrbovalcem, vendar pa se v okviru socio-ekonomskih politik večkrat pojavlja tudi vprašanje neformalne oskrbe. Študija obravnava staranje z večih dimenzij (ekonomske, socialne, zaposlitvene), stališče EU do problematike staranja in vsega, kar je povezano z njim, ter evropske trende, ki bodo vplivali na politiko do družinskih oskrbovalcev. Omenjena raziskava poziva Evropsko komisijo in države članice EU, da več pozornosti posvetijo družinskim oskrbovalcem starih ljudi, priznajo njihovo pomembno družbeno vlogo in izboljšajo njihov položaj. Sicer pa je v prvi fazi projekta Eurofamcare 23 držav, med njimi tudi

Slovenija, pripravilo nacionalna poročila o družinski oskrbi starih ljudi, ki bodo objavljena na internetu in tudi v knjižni izdaji. V drugem delu projekta, ki trenutno poteka, bo šest držav (Nemčija, Grčija, Italija, Poljska, Švedska, VB) opravilo nacionalne raziskave med skupno šest tisoč družinskimi oskrbovalci. Omenjena raziskava in nacionalna poročila bodo podlaga za temeljito socio-ekonomsko analizo položaja družinskih oskrbovalcev v Evropi ter oceno možnih ekonomskih in političnih posledic.

Vir: http://www.uke.uni-hamburg.de/institute/medizinsociologie/ims2/gerontologie/eurofamcare/documents/EU_Policy_Report.pdf

Avstralija: Manj oskrbovalcev v prihodnje

Raziskava raziskovalnega centra Univerze v Canberri Avstraliji je pokazala, da bo v naslednjih tridesetih letih več kot pol milijona bolnih in starih Avstralcev živelo samih, brez oskrbe družine in prijateljev. Tako naj bi do leta 2031 prišlo le 35 primarnih oskrbovalcev na 100 starih Avstralcev, potrebnih oskrbe. To število se bo zmanjšalo za 40% v primerjavi z letom 2001, ko je bilo na voljo 57 oskrbovalcev na 100 starih ljudi. Raziskava je tudi pokazala, da bo manjše število oskrbovalcev vodilo k večjem povpraševanju po institucionalni oskrbi, saj so stari ljudje omenili, da ne bodo imeli nikogar, ki bi jih oskrboval doma. Ta situacija naj bi povečala tudi povpraševanje po drugih storitvah (zdravstvenih in socialnih), ki so staremu človeku dostopne v lokalni skupnosti.

Vir: AAP, 11. 6. 2004 v: http://www.aarp.org/international/Articles/a2002-07-31-ia_news.html?SMContentIndex=8&SMContentSet=0

Slovenija: najnovejši podatki o javnih socialnovarstvenih zavodih

Konec maja je Statistični urad Republike Slovenije v okviru zbirke *Statistične informacije* izdal podzbirko *Socialna varnost*. V njej so zbrani osnovni podatki o javnih socialnovarstvenih zavodih in oskrbovancih, ki živijo v teh ustanovah: o številu oskrbovancev, njihovi starosti in zdravstvenem stanju, o virih njihovih dohodkov, o razlogih, zaradi katerih so bili sprejeti v ustanovo, o načinu plačevanja oskrbnine, o zmogljivostih zavodov, o zaposlenem osebju itd. Med drugim lahko preberemo, da je bilo konec leta 2003 v Sloveniji 61 domov za stare, 7 posebnih socialnovarstvenih zavodov in 24 samostojnih varstveno-delovnih centrov. V domovih za stare je bivalo 13.498 ljudi, kar je 3,4% več kot leto prej; med njimi 73,0% žensk. Pozitivno rešenih je bilo 31,6% prošenj za sprejem v domove. Polovica oskrbovancev je bila stara 80 let in več in so bili v dom najpogosteje sprejeti zaradi starosti (59,5%); med njimi je bilo 80,8% bolnih. Drugi najpogostejši razlog za sprejem v dom so bila hujša telesna in duševna obolenja (26,6%). Med vsemi oskrbovanci je bilo le 30,8% zdravih. Zmerne starostne in zdravstvene težave jih je imelo 23,9%, hude starostne in zdravstvene težave pa 45,3%; ti so v celoti potrebovali neposredno osebno pomoč. Povprečno razmerje med številom oskrbovancev in zaposlenih je bilo 2,2 oskrbovanca na zaposlenega. V povprečju je bilo v enem domu v oskrbi 221 oskrbovancev.

Vir: *Statistične informacije – 12. Socialna zaščita*, 28. maj. 2004, št.147/1. Statistični urad RS.

Evropa: Breme bolezni v starosti (BURDIS)

Mreža BURDIS je objavila zaključno poročilo, ki je plod triletnega raziskovalnega dela. Obravnava nezmožnost opravljanja vsakdanjih dejavnosti v starosti, ki so jo definirali kot prepad med sposobnostmi osebe in zahte-

vami okolja. Namen tega poročila je bil, proučiti poznavanje dejavnikov tveganja za odvisnost od pomoči drugih v starosti, določiti praznine v znanju s tega področja ter oceniti potrebe in načine, kako jih zadovoljiti v prihodnje. Ta vprašanja so obravnavali iz različnih vidikov: telesne in psihične spremembe, povezane s povečano verjetnostjo, da bo prišlo do onemoglosti; genetski dejavniki za omejitve sposobnosti funkcioniranja; razlike med spoloma; okoljski in družbeni dejavniki. Pozornost je bila usmerjena na to, kako prenesti v prakso znanja in metode preprečevanja nezmožnosti v starosti; torej, kako vplivati na spremenljive dejavnike tveganja. V poročilu boste našli predloge za boljše delo, ki so uporabni tako za vladne in nevladne zdravstvene organizacije kot tudi za ljudi, ki krojijo politiko, in za stare ljudi. Poročilo najdete na strani: <http://www.jyu.fi/BURDIS/FinalReport.pdf>

Vir: *CoverAGE*, št.39, maj 2004: http://www.age-platform.org/EN/Download/CoverAge/CoverAGE_May2004_EN.pdf

Slovenija: Slovenija vključena v Svetovni zemljevid staranja

V prejšnji številki revije *Kakovostna starost* smo omenili interaktivni Svetovni zemljevid staranja, ki ga je na svojih spletnih straneh objavila organizacija AARP. V to bogato podatkovno bazo je od letošnjega poletja vključena tudi Slovenija. Na tej strani boste našli nekaj osnovnih demografskih podatkov o Sloveniji, sveže informacije o plačah in pokojninah, informacije o socialno-varstvenih zavodih, pomembnejše informacije o zdravstvenem varstvu, obsežno študijo o sistemu socialne varnosti ter povezavo na pomembnejše slovenske vladne in nevladne institucije. V omenjeno podatkovno bazo, ki vsebuje aktualne informacije, povezane s staranjem, je trenutno vključenih 57 držav.

Vir: AARP <http://www.aarp.org/international/map/facts/Articles/a2004-06-28-globalaging-map-slovenia.html>

Evropa: Starost v žarišču – gradivo za urjenje

Namen projekta Mediji in raznolikost v starajoči se družbi (delovni naslov: Starost v žarišču), ki ga financira EU in ga vodi organizacija The Netherlands Platform Older People and Europe (NPOE), je, lotiti se težav, ki jih povzročata podcenjevanje problematike starih ljudi v medijih in utrjevanje nekaterih stereotipov. Zavzema se za preboj problematike starajoče se družbe iz občasnih rubrik v novice, redno poročanje in oddaje. V projektu so doslej poleg NPOE sodelovali tudi avstrijski Eurag, Radio Netherlands Training Center in RTV organizacije Nizozemske (Publieke Omroep), Avstrije (ORF) in Italije (RAI). Skupaj so pripravili interaktivno DVD zgoščenko z gradivom za urjenje in s posnetki obravnavanja problematike starajoče se družbe z vseh koncev Evrope, nadalje s pisnimi demografskimi in podobnimi podatki ter podatki o gledanosti oz. poslušanosti. Ob tem bo na voljo zgoščenka za individualno urjenje. Nevladne organizacije, ki so sodelovale v projektu, so v sodelovanju s skupinami starih ljudi in s predstavniki avdiovizualnih ustanov identificirale osem področij, kjer so stereotipi najpogostejši in ki se jih loteva tudi gradivo za urjenje: "To ni moj problem": stvarnost in dojemanje stvarnosti; "Življenje se konča pri...": pogled nazaj in pogled naprej, aktivno staranje; "Stari ljudje so breme": stroški staranja in prispevek starejših; "Kaj je tu smešnega?": stereotipi o starih ljudeh in humor; "Nenavadno je, da...": vitalni stari ljudje, izjema ali pravilo; "Ljubezen se konča pri...": ljubezen in intimnost v poznih letih; "Večno mladi": staranje, zdravje in lepota; "Poglej, kaj zna povedati": stari ljudje v vlogi voditeljev oddaj, intervjujev in okroglih miz. Gradivo za urjenje bo pripravljeno predvidoma avgusta 2004. Za RTV ustanove bo na voljo 300 izvodov v angleščini,

nemščini in italijanščini. Informacije so na voljo na www.ageintofocus.net ali na e-naslovu: tvanlier@npoe.nl (Tatiana van Lier).

Vir: *CoverAGE*, št.39, maj 2004: http://www.age-platform.org/EN/Download/CoverAge/CoverAGE_May2004_EN.pdf

OECD: Forum "Zdravje narodov"

OECD je v maju organizirala forum na temo "Zdravje narodov". Osrednja tema so bili zdravstveno-politični izzivi, ki jih prinašajo vse višji stroški za zdravstvo v starajoči se družbi. OECD v svojih tridesetih državah članicah že tri leta izvaja primerjalne študije o zdravstvenih sistemih. Podatki o močnem porastu stroškov za zdravstvo so zaskrbljujoči. Izdatki za zdravstveno varstvo v Franciji tako znašajo 9,5% DBP, do leta 2050 pa lahko narastejo na 12,5% DBP. Velik del stroškov bo krila država.

Vir: *Eurag bilten št.5/2004*

Velika Britanija: Raziskava o vplivu kajenja na dolžino življenja

Nova študija, objavljena v reviji *British Medical Journal*, je pokazala, da posamezniki, ki kadijo celo življenje, v povprečju živijo deset let manj kot nekadilci. Petdesetletna longitudinalna raziskava (1951-2001), v katero je bilo vključenih skoraj 35 tisoč zdravnikov moškega spola, je prva tovrstna raziskava, ki je spremljala celo življenjsko obdobje ene generacije. Študija je tudi pokazala, da ima prenehanje kajenja pozitiven vpliv na trajanje življenja. Človek, ki preneha kaditi pri tridesetih, ima enako povprečno pričakovano življenjsko dobo kot nekadilec, medtem ko tisti, ki preneha kaditi pri petdesetih, v povprečju izgubi štiri leta življenja. Poročilo najdete na sledeči spletni strani: <http://bmj.bmjournals.com/cgi/content/full/328/7455/1519>

Vir: *ILC Policy Report, July 2004* (http://www.ilcusa.org/_lib/pdf/ilc200407.pdf)

WHO: Paliativna nega

Svetovna zdravstvena organizacija (WHO) je izdala dve publikaciji o paliativni negi, ki je sicer v Evropi zapostavljena in spregledano področje. Publikaciji »Paliativna nega: trdna dejstva« in »Boljša paliativna oskrba za stare ljudi« opozarjata na pomembnost paliativne nege, ki bi morala biti vključena v nacionalne sisteme zdravstvenega varstva. Avtorji na podlagi dejstev opozarjajo, da lahko paliativna nega dramatično izboljša kvaliteto življenja umirajočega in tistih, ki ga oskrbujejo. Obe publikaciji najdete v angleškem jeziku na straneh: <http://www.euro.who.int/document/E82933.pdf> in <http://www.euro.who.int/document/E82931.pdf>.

Vir: *ILC Policy report, Longevity News And Trends in the U.S. and abroad (avgust 2004)*

Kosovo: stari ljudje

Parlamentarka Nafije Berisha je v poročilu za AARP predstavila položaj starih ljudi na Kosovu, kjer je 5,5% ljudi starejših od 65 let. Kljub majhnemu deležu starih ljudi, jih veliko živi v revščini in zdravstveno varstvo je zanje večinoma predrago. Na Kosovu imajo približno 89.000 upokojencev, a jih le dobra četrtina prejema pokojnino iz Srbije, ostali pa so brez nje. Zaradi hude revščine, je bila nedavno sprejeta zakonodaja, ki vsakemu državljanu starejšemu od 65 let, zagotavlja denarno nadomestilo v višini 40 evrov mesečno. To nadomestilo krije le nekatere stroške, zato veliko starih ljudi živi z drugimi družinskimi člani, najpogosteje z otroki.

Vir: *AARP International Newsletter, Vol. 2, Iss.7, July 28, 2004*

Velika Britanija: Milijon starih ljudi zaposlenih tudi po doseženi upokojitveni starosti

Najnovejši nacionalni statistični podatki kažejo, da več kot milijon starih ljudi v Veliki Britaniji dela tudi po doseženi državni upoko-

jitveni starosti (65 let). Analitiki ocenjujejo, da je razlog za visoko zaposlenost starih ljudi skrb za njihovo finančno prihodnost – odplačilo hipoteke, višina pokojnine, (ne)zmožnost plačila dolgotrajne nege, ko jo bodo potrebovali. Poročilo mreže TAEN (Third Age Employment Network) je pokazalo, da je v starosti od 65 do 69 let, zaposlen eden na deset ljudi in kar tretjina v starostni skupini od 60 do 65 let. Kot je dejal sekretar David Willetts, pokojninska kriza ogroža življenjski standard in finančno varnost milijonov ljudi, ki so pred upokojitvijo.

Vir: *The Independent - London - August 17, 2004 v AARP Global AGEING Program* (http://www.aarp.org/international/Articles/a2002-07-31-ia_news.html?SMContentIndex=0&SMContentSet=0)

Francija: Železne silhuete v spomin na žrtve vročinskega vala

© AFP Diarmid Courrèges

55-letni umetnik Michel Walter bo na prostem v pokrajini Condat postavil 14.802 železnih silhuet, ki predstavljajo število mrtvih v Franciji ob vročinskem valu poleti 2003. S to instalacijo želi vzbuditi vizualen in čustveni šok, saj si človek težko predstavlja, kaj pomeni tako visoko število mrtvih. Walter, ki za svoj projekt ni prejel nobene finančne podpore, je trenutno že postavil pet tisoč tovrstnih silhuet, upa pa, da bo instalacijo dokončal v avgustu. Silhuete, ki so postavljene na polju, ob cesti, so skoraj ne-

vidne, kar je umetnikov cilj. Umetnik, bo vsako izmed silhuet prodal za dva eura, izkupiček pa bo namenil domovom za stare ljudi.

Vir: 2004 AFP v L'Express.ft, 20.6.2004

ZNAIDS: Poročilo o epidemiji AIDS-a

ZNAIDS je v svojem zadnjem poročilu o globalni epidemiji AIDSa opozorilo na pomembno vlogo starih žensk, kot negovalk. V poročilu posebno pozornost posvečajo naraščajoči vlogi starih staršev pri osirotelih vnukih zaradi AIDSa. Omenjeni problem je največji v subsaharski Afriki in pri nekaterih manj razvitih azijskih narodih. Celotno poročilo lahko dobite na strani: www.unaids.org/bangkok2004/report.html.

Vir: ILC Policy report, Longevity News And Trends in the U.S. and abroad (avgust 2004)

Slovenija: Ustanovljen inštitut za socialno gerontologijo

Vlada RS je na julijski seji sprejela Aneks št. 4 k Pogodbi o ustanovitvi inštituta za psihologijo, logoterapijo in antropohigieno v Ljubljani. Z omenjenim aneksom se bo razširila dejavnost omenjenega inštituta, ki se bo preimenoval v Inštitut Antona Trstenjaka za gerontologijo in medgeneracijsko sožitje, katerega soustanoviteljica postaja tudi Republika Slovenija.

Ker se v Sloveniji že nekaj let kaže potreba po ustanovitvi socialno gerontološkega inštituta, ki je bil v začetku 90. let ukinjen, ki bi se na znanstveni in strokovni ravni ukvarjal z različnimi vidiki staranja prebivalstva, je ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve dalo pobudo, da se dejavnost Inštituta Antona Trstenjaka, ki že 12 let intenzivno dela na tem po-

dročju, razširi za opravljanje nalog na področju gerontologije in medgeneracijskega sožitja, saj je to tudi najhitrejša in najcenejša pot do ustanovitve socialno-gerontološkega inštituta.

Glavne delovne naloge inštituta na tem področju bodo: zbiranje sodobnega socialno-gerontološkega znanja doma in iz tujine ter servisiranje tega znanja v celotni slovenski prostor, razvojni servis za akcijsko-raziskovalno uvajanje novih programov skrbi za staro populacijo in za medgeneracijsko sožitje, spremljanje stanja starege prebivalstva ter razmerja in odnosov med generacijami, pravočasno ugotavljanje najbolj perečih nalog in možnosti za njihovo reševanje, evalviranje programov s področja skrbi za stare ljudi in sožitje generacij,...

Delovanje inštituta bo znanstveno in strokovno interdisciplinarno, vključujoč socialno delo, sociologijo, psihologijo, zdravstvene vede, pedagogiko in andragogiko, ekonomijo, pravo, antropologijo, informacijske in druge vede, ki so pomembne za delovna področja inštituta.

Sredstva, potrebna za izvajanje dejavnosti delovnega področja "gerontologija in medgeneracijsko sožitje" bo inštitut pridobil tudi iz proračuna Republike Slovenije na podlagi letnega programa dela.

Inštitut za psihologijo, logoterapijo in antropohigieno so v letu 1992 ustanovili akademik prof. dr. Anton Trstenjak, dr. Jože Ramovš in Ksenija Ramovš. V letu 1995 je soustanoviteljica inštituta postala tudi Slovenska akademija znanosti in umetnosti.

Vir: MDDSZ – Služba za odnose z javnostmi: Sporočilo za javnost, 29. 7. 2004; <http://www.sigov.si/mddsz/aktualno/290704b.htm>

IZ MEDGENERACIJSKIH PROGRAMOV ZA KAKOVOSTNO STAROST

*Tanja Kek**

Tam med ljudmi

Sedim in razmišljam. V meni so doživetja, novi spomini, ki puščajo za seboj pomembne in nepozabne iskricke iz lepot življenja. Želim jih zapisati, ker se bom tako lahko vedno vrnila v svet ljudi, ki so mi poklonili te spomine. Ostali bodo v svojem dnevnem utripu in morda niti ne zaslutili, da so mi kaj podarili in da s svojim načinom življenja ustvarjajo upanje, da je mogoče zaživeti v generacijsko trdni zavezi in da prepadi med generacijami le niso tako neustavljivi, če ti uspe pogledati tudi z druge strani. Meni je to uspelo. A, naj se vrnem k začetku moje zgodbe.

Odločili smo se, da v poletnih počitnicah izrabimo priložnost in obiščemo možev stare starše, ki živijo v Bosni. Tega se je družina zelo veselila, posebej pa najin sin Aleks, ki je že spoznal svojo prababico in pradedija, ki sta mu bila zelo všeč.

Zame je bila to čisto nova izkušnja, zato sem imela pred odhodom kar malce treme, saj sem vedela, da me vsi pričakujejo in želijo spoznati. Srečno smo prispeli in prvi led sem uspešno prebila.

Presenečena sem bila, ker mi sploh ni bilo potrebno kaj posebej reči ali početi, da so me sprejeli, kot da bi bilo vse tako naravno in spontano. Še sama ne vem kdaj, pa vendar sem se kmalu pridružila Aleksu, ki je kar žarel, ko je pomagal pri delu z živino in drugih kmečkih opravilih. Po dveh dneh sem se počutila že čisto

domačo, kar me je zelo presenetilo, saj se mi kaj podobnega še nikoli ni zgodilo.

Imela sem priložnost spoznati življenje tamkajšnjih ljudi, njihove navade, običaje, največkrat ob prijetnih večerih, ko se je zbrala vsa širša družina in obujala spomine in dogodke. Začutila sem močno povezanost ljudi, ki tam živijo, posebej znotraj družine in opazila izredno močan in pozitiven odnos do starih ljudi. Ta je bil tako izrazit, da skoraj verjeti nisem mogla. To je bilo opaziti ne le v vaškem okolju, temveč tudi v mestu, kamor nas je pogosto zaneslo. Začutila sem ljubezen in spoštljiv odnos do starih ljudi. Celotna družina se trudi, da so njihovi najstarejši člani dobro priskrbljeni, tako materialno kot čustveno.

Pomislila sem, da med mlajšimi ta spoštljiv odnos morda izvira iz strahu, a toplina pogledov in stiskov rok, mi je prepričala o moji zmoti. Mlajši so mi kasneje povedali, da so stari ljudje preživeli veliko, da vedo veliko in da bi tudi sami nekoč želeli, da bi nekdo ravnal z njimi tako kot oni danes ravnajo s starejšimi od sebe. To se mi je zdelo zelo lepo.

Spomnila sem se tistega starega slovenskega pregovora: »Kakor si boš postlal, tako boš spal.«

Tako to počnejo ljudje tam in tako se mi zdi prav.

Stari ljudje imajo ugled in uživajo tisto kar so si zaslužili, da vedo kdo so in kako veliko to pomeni nekomu, ki prihaja za njimi. Zame to pomeni lepota jeseni življenja.

Ko smo odhajali, sem vedela da se bom vedno rada vračala v okolje v katerem sem obudila spoznanje kako je lahko življenje preprosto, a lepo.

* Prostovoljka in organizatorica mreže v medgeneracijskih programih za kakovostno starost.